

УДК 343.13

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.3.47>**Олег Щиголь,**

аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики

Інституту права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ORCID ID: 0000-0001-8860-4463

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ПОТЕРПІЛОГО НА ЗБИРАННЯ ТА ПОДАННЯ ДОКАЗІВ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Участь потерпілого в кримінальному провадженні повсякчас викликає зацікавленість наукової спільноти та супроводжується численними теоретико-правовими дискусіями. Не оминає увагою це питання правозастосовну сферу, адже часто злочини та кримінальні проступки призводять до завдання відповідній особі фізичної, майнової та/або моральної шкоди, змушуючи її набувати процесуального статусу потерпілого і відстоювати свої порушені суб'єктивні матеріальні права.

Безперечно, існування порушеного права передбачає наділення особи широким спектром можливостей її захисту, котрі в кримінальному провадженні мають форму процесуальних прав. Такі можливості (процесуальні права) неодмінно повинні забезпечуватися достатніми юридичними гарантіями, оскільки інакше вони були б недієвими, ілюзорними.

Чинне законодавство свідчить про те, що величезна кількість процесуальних прав може ефективно здійснюватися потерпілим саме на досудовому розслідуванні, оскільки після його закінчення вони частково чи навіть повністю втрачають свій сенс. За жодних сумнівів, належне забезпечення процесуальних прав потерпілого на цій стадії є необхідним як для нього самого, так і для досягнення завдань кримінального провадження загалом.

Одними з найбільш вагомих (фундаментальних) процесуальних прав потерпілого під час досудового розслідування традиційно визнаються право на збирання доказів і право на їх подання. Проте законодавство та практика його застосування в цій частині є недосконалими, що створює для потерпілого невиправдані обмеження.

За результатами дослідження встановлено та вкотре зосереджено увагу на тому, що, згідно з КПК України, потерпілий не визнається суб'єктом звернення до слідчого судді з клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів; суб'єктом, уповноваженим самостійно залучати експертну установу, експерта або експертів для підготовки висновку на стадії досудового розслідування. Наведене негативно впливає на реалізацію потерпілим своїх прав щодо збирання та подання доказів, а також свідчить про відсутність належних юридичних гарантій цих прав.

Отже, автор демонструє власне бачення зазначених проблем та пропонує шляхи їх можливого вирішення.

Ключові слова: потерпілий, процесуальні права потерпілого, забезпечення прав потерпілого, гарантування прав потерпілого, гарантії прав особи, гарантії прав потерпілого, досудове розслідування, збирання доказів, подання доказів.

Постановка проблеми. 21 лютого 2019 року до Конституції України були внесені зміни, що проголосили незворотність європейського та євроатлантичного курсу нашої держави [1]. Стрімке прагнення України до європейської інтеграції та її орієнтованість на співпрацю з Європейським Союзом і Організацією Північноатлантичного договору простежуються вже протягом тривалого часу, однак офіційне декларування цих намірів у тексті Основного Закону остаточно визначило шлях України на міжнародній арені, підтвердивши її прозахідний вибір. Як вбачається зі змісту Договору про Євро-

пейський Союз від 7 лютого 1992 року [2], а також низки інших міжнародних документів, котрі є джерелами права Союзу, одним із принципів, якими керуються країни-учасниці, є повага до прав та основоположних свобод людини. Поділяючи загальновизнані ліберальні цінності, цього підходу дотримується Україна.

Забезпечення прав людини (гарантування їх здійснення, охорони та захисту) набуває особливого значення в кримінальному процесі, а саме сфері, якій притаманні суворі процесуальні форми, велика кількість обмежень і заборон, а також постійні втру-

чання з боку уповноважених суб'єктів. Саме тому законодавець установив, що завданнями кримінального провадження є охорона прав, свобод і законних інтересів його учасників, забезпечення осіб від необґрунтованого процесуального примусу та застосування до кожного належної правової процедури (стаття 2 КПК України) [3].

У юридичній науці цілком виправдано наголошується на тому, що одним із найважливіших учасників кримінального провадження є потерпілий з огляду на його визначну роль у кримінальній процесуальній діяльності, а також у зв'язку з об'єктивно обумовленою потребою захисту прав потерпілого, які були порушені злочином чи кримінальним проступком. Це свідчить про необхідність створення розгалуженої системи процесуальних прав та їх гарантій, котрі б давали змогу потерпілому брати активну участь у кримінальному провадженні та відстоювати свої порушені суб'єктивні матеріальні права. Як слушно зазначає В.П. Шибіко, права потерпілого мають бути не менш достатньо гарантовані, ніж права підозрюваного, обвинуваченого [4, с. 311].

При цьому значна кількість процесуальних прав може ефективно здійснюватися потерпілим безпосередньо на досудовому розслідуванні, оскільки після його закінчення вони частково чи повністю втрачають свій сенс, стають марними. Належне забезпечення прав потерпілого на цій стадії є необхідним як для нього самого, так і для вирішення завдань кримінального провадження загалом.

Натомість законодавство і практика його застосування в цій частині є відверто недосконалими. На особливу увагу заслуговують питання, пов'язані зі збиранням та поданням потерпілим доказів, зокрема тимчасовий доступ до речей і документів (далі – тимчасовий доступ) та проведення експертизи.

Окремі аспекти участі потерпілого в кримінальному провадженні, процесуальні права потерпілого та/або їх гарантії (забезпечення) неодноразово ставали предметом наукових пошуків Ю.П. Аленіна, С.А. Альперта, В.П. Бож'єва, Л.В. Брусніцина, О.П. Герасимчука, І.В. Гловюк, В.Г. Гончаренка, М.І. Гошовського, Ю.О. Гурджі, С.В. Давиденко, Х.Р. Кахнич, О.П. Кучинської, В.Т. Маляренка, Н.В. Михайлової, В.Т. Нора, М.А. Погорецького, В.Г. Пожара, В.М. Савицького, І.А. Тітка, Н.Б. Федорчука, Л.І. Шаповалової, В.П. Шибіка та інших учених.

Втім, сучасний стан забезпечення процесуальних прав потерпілого під час досудового розслідування, зокрема прав на збирання та подання доказів, все ще залишається недо-

сконалим, навіть попри наявні теоретико-правові напрацювання (які не позбавлені дискусій) та спроби внесення до чинного законодавства відповідних змін (котрі, на жаль, виявилися безуспішними). З урахуванням цього зазначене питання є актуальним і потребує подальшого дослідження.

Метою статті є аналіз чинного законодавства, релевантної судової практики та наукових праць у сфері здійснення й забезпечення процесуальних прав потерпілого на збирання та подання доказів під час досудового розслідування; огляд проблемних питань, котрі виникають у ході реалізації потерпілим своїх процесуальних прав щодо збирання та подання доказів на досудовому розслідуванні; надання науково обґрунтованих пропозицій стосовно вирішення наявних проблем.

Виклад основного матеріалу. Будь-яка діяльність, насамперед процесуальна, завжди складається з певних частин, а саме стадій. Не є винятком у цьому розумінні кримінальне провадження, першою (початковою) стадією якого визнається досудове розслідування.

Належне здійснення досудового розслідування стороною обвинувачення є запорукою повного, всебічного, своєчасного та неупередженого судового розгляду чи, за наявності для цього необхідних підстав, закриття кримінального провадження, щоб жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений.

Водночас успіх кримінального провадження часто залежить від дій інших його учасників. Як демонструє правозастосовна практика, потерпілі, будучи зацікавленими в ефективному розслідуванні, зазвичай прагнуть всіляко сприяти стороні обвинувачення (рідше захисту) [5, с. 653]. Проте положення чинного КПК України значно звужують права потерпілого, позбавляючи його здатності повноцінно впливати на хід досудового розслідування та втілювати в ньому свої процесуальні інтереси.

Одними з основних процесуальних прав потерпілого, як на стадії досудового розслідування, так і в кримінальному провадженні загалом, є збирання та подання доказів. Втім, нині ці права не можуть бути реалізовані потерпілим у повному обсязі з огляду на відсутність механізмів, які б давали йому змогу в належний спосіб одержувати необхідні докази. Безперечно, нездатність отримати доказ унеможливорює (цілком логічно) його подання. Звідси випливає, що права потерпілого, закріплені в частинах 1, 3 статті 93, пункті 3 частини 1 та пункті 3 частини 2 статті 56

КПК України, не забезпечуються необхідними юридичними гарантіями.

На жаль, протягом тривалого часу це питання залишається поза увагою законодавця, породжуючи низку проблем у теорії та практиці кримінального процесу. Порівняно зі сторонами кримінального провадження потерпілий перебуває в завідомо невідомому становищі, «знаходиться осторонь».

Прикметно, що наявний дисбаланс не лише ускладнює порядок участі потерпілого на стадії досудового розслідування, але й часто надає його процесуальним правам формального характеру, робить їх неефективними (недостатньо ефективними), що є неприпустимим. Розглянемо це на конкретних прикладах.

I

Згідно з частиною 2 статті 131 КПК України, одним із заходів забезпечення кримінального провадження є тимчасовий доступ до речей і документів. Процесуальні підстави, порядок його ініціювання та здійснення передбачені главою 15 Кодексу. Метою тимчасового доступу до речей і документів І.В. Гловюк справедливо визначає встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні [6, с. 85–86]. Виправдане та своєчасне вжиття цього заходу дає змогу вилучити необхідні докази, встановити за їх допомогою обставини, що мають значення для кримінального провадження, сформулювати на їх підґрунті відповідну правову позицію (змінити чи вдосконалити наявну) та/або спростувати доводи й аргументи інших учасників процесу.

Водночас скористатися можливостями та перевагами зазначеного процесуального інституту на стадії досудового розслідування потерпілий не може. Річ у тім, що, відповідно до статті 160 КПК України, правом на звернення до слідчого судді з клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів наділені лише сторони кримінального провадження. Натомість потерпілий такого права не має (на досудовому розслідуванні він у жодному разі не може бути стороною), а єдине, що йому залишається, – ініціювати це питання перед слідчим, прокурором у порядку, передбаченому статтями 93, 220 КПК України.

На цьому, зокрема, наголошується в Постанові Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 2 квітня 2020 року у справі № 161/19398/17 [7].

Проте іноді потерпілі чи їх представники все ж таки звертаються безпосередньо до слідчих суддів, а подані ними клопотання, як не дивно, задовольняються. Такі

випадки були в справах № 463/2103/20 [8], № 199/9221/19 [9], № 754/2243/20 [10], № 496/1868/19 [11] та низці інших. Цікаво, що така судова практика є сприятливою для потерпілих, однак прямо суперечить положенням КПК України й висновкам Верховного Суду, отже, є неприпустимою. Крім того, це скоріше є винятком, аніж загальним правилом, адже у більшості справ слідчі судді відмовляють у задоволенні клопотань потерпілих, зауважуючи, що їх подання є прерогативою (виключним правом) сторін кримінального провадження.

Отже, у науці кримінального процесу неодноразово висловлювалася пропозиція передбачити право потерпілого на звернення до слідчого судді з клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів [12, с. 294; 13, с. 70; 14, с. 84].

Водночас окремі вчені не поділяють зазначений підхід, оскільки, за їх переконанням, вчиняти процесуальні дії в кримінальному провадженні повинні лише особи, які його безпосередньо ведуть. Якщо потерпілий виявить бажання, щоб слідчий провів певну процесуальну дію (зокрема, тимчасовий доступ до речей і документів – *О. В.*), він має право звернутися до слідчого, прокурора з клопотанням про її проведення. За відмови в задоволенні такого клопотання потерпілий може оскаржити рішення слідчого, прокурора на підставі пункту 7 частини 1 статті 303 КПК України [15, с. 318].

Наведена позиція відповідає приписами чинного законодавства та відображає фактичний стан речей, однак, вочевидь, не узгоджується з належним забезпеченням прав потерпілого на збирання та подання доказів під час досудового розслідування.

Закріплений у КПК України порядок створює для потерпілого численні процесуальні «бар'єри» та ставить його в залежність від сторони обвинувачення, нівелюючи самостійність та автономність потерпілого як учасника кримінального провадження. Водночас значна кількість процесуальних дій (ініціювання тимчасового доступу перед слідчим чи прокурором, оскарження бездіяльності останнього, оскарження відмови в задоволенні клопотання тощо) може призвести до затягування досудового розслідування чи втрати важливих доказів (неможливості їх здобути).

Отже, слухною все ж таки видається думка тих вчених, котрі пропонують розширити обсяг процесуальних прав потерпілого, наділивши його можливістю самостійно й безпосередньо звертатися до слідчого судді з клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів.

Цікаво, що задля цього свого часу до Верховної Ради України був поданий проект Закону № 2530, яким пропонувалося внести зміни до статті 160 КПК України [16]. Проте 2 лютого 2021 року цей проект було знято з розгляду, тепер його доля залишається невизначеною. Отже, залишається лише сподіватися, що невдовзі парламентарі знову повернуться до цього питання та нарешті зможуть вирішити його. Водночас, окрім статті 160 КПК України, відповідні зміни слід внести до інших статей Кодексу, а саме 159, 163 та 166, адже законотворча робота має бути комплексною й всебічною (всеохоплюючою), не обмежуючись вибірковим нормативним редагуванням.

Іншим шляхом вирішення наявної проблеми могло б стати уповноваження потерпілого звертатися до слідчого судді з клопотанням про покладення обов'язку щодо здійснення тимчасового доступу на сторону обвинувачення.

В разі задоволення такого клопотання слідчий суддя мав би постановити ухвалу, якою зобов'язати слідчого, прокурора у встановлений строк вчинити зазначену процесуальну дію, а потерпілий міг би брати участь у ній (якщо вважатиме це за потрібне), висловлюючи свої пропозиції, зауваження та заперечення.

Якщо ж особа, у володінні якої перебувають речі та/або документи, буде ухилитися від виконання ухвали, потерпілий повинен мати право звернутися до слідчого судді з клопотанням про дозвіл на обшук задля їх відшукання та вилучення. Проведення обшуку має доручатися стороні обвинувачення, однак потерпілий, безумовно, повинен наділитися можливістю (однак не обов'язком) участі в ньому. Подібне нині передбачено статтею 166 КПК України, проте стосується лише сторін кримінального провадження (що з огляду на чинну редакцію Кодексу є логічним).

«Використовуючи» сторону обвинувачення задля досягнення своїх процесуальних цілей, потерпілий зможе дієво одержати необхідні докази, зокрема, шляхом їх вилучення (виїмки). Крім того, вилучені речі й документи одразу долучатимуться до матеріалів досудового розслідування, що є досить зручним.

Вважаю, що запропонований вище порядок (процесуальний механізм) має такі переваги:

- дасть потерпілому змогу своєчасно (одноетапно) та в прозорий спосіб домогтися здійснення тимчасового доступу до речей і документів, а за необхідності – ініціювати обшук;

- звільнить потерпілого від потреби вдаватися до зайвих процесуальних дій та значно спростить вирішення питання щодо здійснення тимчасового доступу;

- забезпечить належну та ефективну реалізацію потерпілим своїх прав на збирання й подання доказів, адже ухвала слідчого судді визнаватиметься обов'язковою до виконання стороною обвинувачення та встановлюватиме конкретний строк такого виконання;

- заощадить час потерпілого, поклавши всі необхідні обов'язки на сторону обвинувачення (однак потерпілий за бажанням все ж таки зможе брати повноцінну участь у проведенні процесуальних дій);

- підвищить ефективність тимчасового доступу до речей і документів, оскільки, на відміну від потерпілого, сторона обвинувачення володіє необхідними знаннями й навичками (тактикою) його проведення.

Так чи інакше необхідність наділення потерпілого правом на звернення до слідчого судді з клопотанням про тимчасовий доступ є беззаперечною та нагальною, отже, останнє якнайшвидше має знайти своє втілення в главі 15 КПК України.

II

Наступна (досить подібна) проблема, котра стосується забезпечення процесуальних прав потерпілого на збирання та подання доказів під час досудового розслідування, пов'язана з проведенням експертизи.

Зі змісту статей 242–245 КПК України вбачається, що експертиза проводиться лише за дорученням сторін кримінального провадження; слідчого судді за клопотанням сторони захисту у випадках та порядку, передбачених статтею 244 Кодексу.

Водночас потерпілий, на відміну від сторін, залишається безправним у цьому питанні, що не дає йому змогу вчиняти всі залежні від нього дії задля захисту своїх порушених прав. Можливості самостійно замовити експертне дослідження потерпілий, на жаль, не має. Попри те, що юридична модель проведення експертизи в кримінальному процесі неодноразово змінювалася, законодавець чомусь завжди оминав увагою інтереси потерпілого у зазначеній сфері. Іноді одержання потерпілим висновку експерта з подальшим поданням його слідчому, прокурору як доказу могло би прискорити розслідування та дещо «розвантажити» сторону обвинувачення. Більш того, іноді об'єктом експертизи є безпосередньо сам потерпілий. У такому разі обмежувати потерпілих у замовленні експертного дослідження геть недоцільно. Така заборона повністю позбавлена сенсу та є нераціональною [5, с. 653].

Проте у статті 15 Закону України «Про судову експертизу» потерпілий та його представник все ж таки згадуються як можливі замовники експертизи [17], однак це не узгоджується з низкою статей КПК України, прямо суперечить їм.

Звісно, якщо потерпілому вдасться замовити експертне дослідження та подати висновок експерта як доказ слідчому чи прокурору (а на практиці такі випадки зустрічаються), він, найвірогідніше, буде долучений до матеріалів досудового розслідування. Більш того, в подальшому посилення на висновок цілком може знайти своє відображення в обвинувальному акті, а сам висновок – бути поданим до суду разом з іншими доказами на підтвердження винуватості особи. Втім, з високою ймовірністю такий висновок експерта буде визнаний судом недопустимим доказом з огляду на порушення процесуального порядку його одержання. Як уже було зазначено, згідно з КПК України, потерпілий не має права самостійно залучати експертну установу, експерта або експертів.

Отже, цей алгоритм є досить ризикованим та може виявитися невинуватим. За несприятливого розвитку подій потерпілий не досягне цілей процесуального доказування та лише даремно витратить свій час та грошові кошти.

Саме тому, як і щодо тимчасового доступу до речей і документів, чинне законодавство спонукає потерпілого ініціювати проведення експертизи перед слідчим, прокурором відповідно до статей 93, 220 КПК України. Натомість зазначений механізм є недосконалим. Непоодинокими є випадки, коли подані клопотання з певних причин не розглядаються слідчим, прокурором у встановлений законом строк, а про результати його розгляду потерпілі не повідомляються [5, с. 654]. Яскравим прикладом цього можуть слугувати справи № 703/423/21 [18] та № 496/4441/19 [19], де клопотання потерпілих залишилися без належного реагування.

Цікаво, що в разі подання скарги на бездіяльність уповноваженої особи слідчі судді можуть зобов'язати її лише розглянути подане потерпілим клопотання (однак не провести експертизу). Втім, навіть постановлення ухвали не завжди гарантує припинення протиправної бездіяльності, адже досить часто клопотання потерпілого про проведення експертизи продовжує ігноруватися слідчим, прокурором [5, с. 654].

Тільки в разі відмови (повної або часткової) у задоволенні клопотання шляхом винесення про це постанови потерпілий нарешті отримує примарний шанс безпосередньо зобов'язати уповноважену особу провести

в кримінальному провадженні відповідну експертизу. Для цього йому необхідно звернутися зі скаргою до слідчого судді в порядку пункту 7 частини 1 статті 303 КПК України [5, с. 654].

Втім, подібні скарги потерпілих задовольняються надзвичайно рідко. Річ у тім, що слідчий суддя позбавлений змоги надати конкретні вказівки слідчому, адже він є самостійним у своїй процесуальній діяльності. Слідчий суддя наділений лише правом судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, однак він не може здійснювати функції органу досудового розслідування. Наведені висновки, зокрема, знайшли своє відображення в мотивувальній частині ухвали слідчого судді Малиновського районного суду міста Одеси від 9 грудня 2020 року (справа № 521/15000/20) [20]. З огляду на це слідчі судді переважно зобов'язують уповноважену особу лише повторно розглянути подане клопотання, що не вирішує питання потерпілого по суті й часто призводить до нових зловживань.

Потерпілий може звернутися з клопотанням до прокурора, прохаючи його скасувати постанову слідчого (якщо вона була прийнята саме ним) про відмову в проведенні експертизи з підстав її незаконності та/або необґрунтованості; провести відповідну експертизу чи надати слідчому вказівку щодо її проведення. Водночас ефективність цього процесуального «методу» залишає бажати кращого, адже все буде залежати від розсуду прокурора, його суб'єктивного бачення та оцінки ситуації.

Більш того, навіть у разі задоволення клопотання потерпілого про проведення експертизи сформульовані ним питання часто не беруться до уваги слідчим, прокурором.

Таким чином, доцільним є надання потерпілому та його представникам права залучати експертну установу, експерта чи експертів самостійно, а за неможливості – права на звернення з клопотанням про проведення експертизи до слідчого судді (фактично йдеться про прирівняння потерпілого і його представників у правах до сторони захисту). Для цього до статей 242–245 КПК України слід внести необхідні зміни.

Висновки

За результатами дослідження встановлено, що поточний стан забезпечення прав потерпілого на збирання та подання доказів під час досудового розслідування залишається незадовільним, оскільки ці права не супроводжуються достатніми юридичними гарантіями. Вкотре зосереджено увагу на

тому, що потерпілий позбавлений можливості звертатися до слідчого судді з клопотанням про тимчасовий доступ до речей і документів, а також самостійно залучати експертну установу, експерта або експертів для підготовки висновку на стадії досудового розслідування. Усе це створює невинуватим перешкоди для належного захисту потерпілим своїх порушених прав та згубно впливає на досягнення завдань кримінального провадження, його дієвість. Задля вирішення наявних проблем пропонується розширити обсяг процесуальних прав потерпілого на стадії досудового розслідування, надавши йому більше можливостей для самостійної процесуальної діяльності щодо збирання та подання доказів.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору) : Закон України від 7 лютого 2019 року № 2680-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 9. Ст. 50.
2. База даних "EUR-Lex". URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012M/TXT&from=EN> (дата звернення: 25.02.2021).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.
4. Шибіко В.П. Проблема забезпечення прав потерпілого за новим КПК України 2012 року. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 307–313.
5. Щиголь О.В. Актуальні питання проведення експертизи на стадії досудового розслідування за ініціативою потерпілого. *Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 19 листопада 2020 року). Київ, 2020. С. 651–655.
6. Гловюк І.В. Презумпції й тягар доказування у розгляді слідчим суддею клопотань про застосування заходів забезпечення кримінального провадження. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 84–89.
7. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88739861> (дата звернення: 25.02.2021).
8. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89467066> (дата звернення: 25.02.2021).
9. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88564387> (дата звернення: 25.02.2021).
10. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88043019> (дата звернення: 25.02.2021).
11. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87848095> (дата звернення: 25.02.2021).
12. Гловюк І.В., Андрусенко С.В. Тимчасовий доступ до речей і документів як захід забезпечення кримінального провадження, спрямований на збирання та перевірку доказів. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3–2. С. 293–297.
13. Куцкір Г.М. Засада недоторканності права власності: поняття, зміст і реалізація у кримінальному провадженні : дис. ... канд. юрид. наук. 2015. 242 с.
14. Музиченко О.В. Реалізація конституційного принципу недоторканності права власності на стадії досудового розслідування : дис. ... канд. юрид. наук. 2016. 267 с.
15. Салманова О.Ю. Проблемні питання правозастосування тимчасового доступу до речей і документів у кримінальному провадженні. *Юридичний бюлетень*. 2018. Вип. 7. Ч. 2. С. 315–322.
16. Проект Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (щодо посилення гарантій потерпілих осіб на збирання доказів у кримінальному провадженні) від 4 грудня 2019 року № 2530. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67538 (дата звернення: 25.02.2021).
17. Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 року № 4038-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 28. Ст. 232.
18. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94844159> (дата звернення: 25.02.2021).
19. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92773983> (дата звернення: 25.02.2021).
20. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93555244> (дата звернення: 25.02.2021).

Oleh Shchyhol. Ensuring victims' rights to collect and submit evidence during the pre-trial investigation

Victims' participation in criminal proceedings constantly evokes interest of the scientific community and causes numerous theoretical legal discussions. It also relates to law enforcement, since in many cases crimes and criminal misdemeanors cause physical, moral and/or material damage to a certain individual, forcing them to obtain the procedural status of victim and protect their violated subjective material rights. Certainly, presence of a violated right involves providing the individual with a wide range of possibilities of its protection, which in criminal proceedings are considered to be procedural rights. Furthermore, such possibilities (procedural rights) must be certainly ensured with sufficient legal guarantees, since otherwise they would be inefficient, illusory.

Current legislation indicates that a huge number of victims' procedural rights may be effectively implemented during the pre-trial investigation, since upon its completion they appear to be partially or even entirely meaningless. Undoubtedly, proper ensuring of victims' procedural rights at this point is necessary for them as well as for achieving the objectives of criminal proceedings in general.

One of the most important (fundamental) victims' procedural rights during the pre-trial investigation phase are commonly considered to be the rights to collect and submit evidence. However, legislation and practice of its application in this regard are imperfect, which imposes certain unjustified restrictions on victims.

In accordance with the research results it has been concluded and once again put an emphasis on the fact that according to CPC of Ukraine a victim is not considered a subject who has the right to request investigative judge for a temporary access to belongings and documents; a subject who has the right to independently engage an expert institution, an expert or numerous experts to prepare conclusions at the pre-trial investigation phase. The above mentioned has a negative impact on realizing victims' rights to collect and submit evidence, it also indicates a lack of appropriate legal guarantees of these rights.

Thus, the author demonstrates his own vision of the mentioned issues and suggests certain ways of the possible solution.

Key words: victim, victims' procedural rights, ensuring victims' rights, guarantees of individual rights, guarantees of victims' rights, pre-trial investigation, collecting evidence, submitting evidence.